

Aladár végül a nevezetesebb hatósági, egyleti s magán könyvtárakról is megemlékezik. E—r.

Szana Tamás. *A sajtó felszabadulása. Az ötvenedik évforduló alkalmából kiadta a budapesti könyv- és nyomdafőnökök egyesülete. Budapest. Athenaeum. 1898. 8-r. 56 l.*

Eleven tollal megírt és stilszerűen kiállított alkalmi kiadvány, melylyel a sajtószabadság felszázados emlékűnépén a hazai nyomdászok legtekintélyesebb egyesülete ajándékozta meg a közönséget. Szerző megismertet azokkal a nehézségekkel, a melyekkel a múlt század végén s századunk első felében időszaki vállalatoknak megindítása össze volt kötve. Egy kis népszerű irodalom és kulturtörténeti elbeszélés az egész. A *Patzkó Ferencz Agoston: Magyar Hirmondó-ján* (1780) kezdő s megérinti 1848 márczius 15-ikéig minden oly mozzanatát a magyarországi hirlapirodalom történetnek, mely a cenzura szempontjából följegyzésre méltó. Világos képét nyújtja a sajtószabadság ügyében végbement országgyűlési tárgyalásoknak s végül 1848 márczius 15-ikét írja le. Említetjük már a füzet szép kiállítását. *Vaszary János* mély érzésű czimképet rajzolt hozzá s kitűnően sikerült facsimilék: Reseta cenzor egy »Admittitur«-ja, a Talpra magyar első fogalmazása, de különösen a szabaddá lett sajtóról hirt hozó 1848 márczius 18-iki *Pesti Hírlapé* (a Magyar Nemzeti Múzeum példánya után) élénkítik. Egy szóval a Szana Tamás distingvált műzslése egy 56 oldalas alkalmi füzetet is bibliografiai érdekességgé tud varázsolni. (e.)

Albert Maire. *Manuel pratique du Bibliothécaire. Paris Alphonse Picard et fils, éditeurs. 1896. 8-r. XII + 591 l.*

Franciaország virágzó könyvtári életébe vezeti az olvasót ez a kitünő kézikönyv, melyet végigolvasva szinte csodálkozik az ember, hogy miért üdvözlük a francia bibliografiai folyóiratok olyan nagy örömmel a *Graeser* »Bibliothekslehre«-jének nem rég megjelent francia fordítását. Szó sincs róla: Petzholdt jeles tanítványa nagyon ügyesen állította össze a könyvtártudományra vonatkozó kérdéseket s mindenről tájékoztat, a mi a könyvtári életben előfordul, azonban Maire könyve révén is gyakorlati érzékű és kiválóan képzett könyvtárnokkal ismerkedünk meg. S van könyvnek két része, a melyek a francia könyvtári viszonyokat tanulmányozóra nézve igazán megbecsülhetetlenek: az alfabetikus bibliografiai lexikon és a franciaországi könyvtárakra vonatkozó törvények és rendeletek gyűjteménye.

A történelmi bevezetésben röviden megemlékezik az antik könyvtári állapotokról s a modern államokra nézve megjelölve egy pár szakmunkát, a franciaországi fejlődéssel foglalkozik részletesebben, különösen *Franklin* nagyszabásu könyvtártörténeti munkái alapján. A középkori könyvtárakról szólva, főlemlíti az avignoni pápák

könyvtárának 1369-ben *Jean Suret*től készített első leltárát, melyből kitűnik, hogy a híres gyűjteményben csak latin és görög munkák voltak. Nagy-Károlynak, Jámbor-Lajosnak és Kopasz-Károlynak a könyvek iránt való előszeretetét vázolja, IX. Lajost jelöli meg, mint az első királyi könyvtár megteremtőjét. Nevezetes érdemeik vannak e téren még V. Károlynak, XII. Lajosnak és I. Ferencznek. Ez utóbbinak Fontainebleauban volt a könyvtára s ő volt az, a ki 1522-ben »*maître de la librairie française*« címvel külön méltóságot szervezett. Ez a gyűjtemény IX. Károly alatt Párisba került s azóta a királyi könyvtár nem is hagyta el a fővárost. Nagyon gyarapodott XIV. Lajos gondoskodásai folytán is, s különösen nagyarányú fejlődést mutat a nagy forradalom ideje alatt. Ime néhány adat a világ legnagyobb könyvtárának, a *Bibliothèque Nationale*-nak multjából. A régi francia könyvtárak egyike a Notre-Dame székesegyházé és a mely már 1215-ben létezett s a melyet a XVII. században olyan szigorúan igazgattak, hogy a híres *Bossuet* érseknek sem akarták egyik kéziratát kikölesönözni. Rendkívül érdekesek a forradalom alatti viszonyokat, úgy szintén az egyetemi és a községi könyvtárak (*bibliothèques communales*) fejlődését ismertető részletek, melyekre azonban nem terjeszkedhetünk ki.

A történeti bevezetés után következő első fejezet a könyvtárnoki szakvizsgálatokkal foglalkozik, a melyeket Franciaországban nagy mult tanúságain okulva javítottak, a mig azok mai szervezetüket kapták. Külön elvek érvényesülnek a *Bibliothèque Nationale* s az egyetemi könyvtárak szakvizsgálatain s az elsónél ezenkívül más szempontok az irányadók a kéziratári, és mások a nyomtatványi osztályra nézve. Végül említsük meg, hogy külön kell vizsgálatot tenni a próbaérvesség (*stage, stagiaire*) és külön az alkönyvtárnoki képesítés elnyeréseért. Maire közli egész terjedelmében a vizsgálati szabályzatot s kiterjeszkedik a német, olasz, angol és amerikai szakvizsga rendszerekre is. A következő fejezet a könyvtárak anyagáról a könyvekről szól megjelölve a könyvtárak szaporodásának főforrásait az adományozásokat, a vásárlásokat s részletesebben ismertette a némely — különösen egyetemi könyvtárak között fönnálló nemzetközi csereviszonyt. Ugyancsak ebben a fejezetben olvasható a könyvtári könyvkötésről egy igen világos és gondos leírás, mely először a *Revue des Bibliothèques* 1893-iki folyamában jelent meg. Külön fejezet tárgyalja a könyvek felállítását (*la mise en place des volumes*), mig az ezután következő kettő a katalógus-kérdésnek és a bibliografiai rendszereknek beható részletes tárgyalást tartalmazza. Gazdag mintagyűjtemény emeli ezeknek a fejezeteknek gyakorlati értékét. A végső fejezet a könyvtári szolgálatnak, az adminisztráció főbb elvei ismertetésének van szánva s a statisztikai kimutatások s számadatok elkészítésére ad igen becses utbaigazításokat. Ezután

következik a gondos alfabetikus lexikon, mindenütt a kérdés irodalmára való utalással. A hivatalos okiratok gyűjteményben 1837-től olvashatók a főbb rendeletek és határozatok, míg tárgyuk szerint 1789 november 2—4-től kezdve vannak felsorolva a nevezetesebb intézkedések. Mindezek pedig nagyon alkalmasak arra, hogy a franciaországi könyvtári viszonyok alaposabb tanulmányozására buzdítsák az »összehasonlító könyvtártudomány« művelőit.

E—r L.

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

I.

HAZAI FOLYÓIRATOK.

Az **Egyetemes Philologiai Közlöny XXII. évfolyama I. füzetében** (1898 január) *Binder Jenő* egy 1683-ban Lőcsén Brewer Sámuel által nyomtatott *Comico-Tragoedia Constans Scenis Quatuor* című könyv alapján nagyobb tanulmányt ír »Egy magyar Lázárdráma és rokonai« címmel, melynek folytatása és vége a folyóirat két következő füzetében található. Ugyancsak az *I., II. és III-dik* (január-, február-és márcziusi) füzetekben olvasható *Kont Ignác* dolgozata az 1895—97-diki francia filologiai irodalomról. A *II. füzetben* (február) még *Pruzsinszky János* ismerteti röviden a soproni lyceumi könyvtár katalógusát.

Az **Erdélyi Múzeum XV. kötetének I. füzete** (1898 január 15.) *Kanyaró Ferencz* »A legrégebb erdélyi magyar és szász Kalendárium« című közleményét tartalmazza. A *II. füzetben* (1898 február 15.) *Ferenczi Zoltán* a »Magyar könyvek lajstroma, melyek Kolozsváron Hochmeister Márton ts. k. könyvnyomtató és priv. könyváros, piatzsoron 578-dik szám alatt levő boltjában találtak« című 1795-ben megjelent 17 számozatlan levélből álló 8-r. füzetet ismerteti.

A **Grafikai Szemle VII. évfolyama 12. számában** (1897 december) közli a köteles példányokról szóló 1897. évi XLI. törvénycikket egész terjedelmében és a m. kir. központi statisztikai hivatalról szóló 1897. évi XXXV. t.-cz. 4 §-át, mely a statisztikai könyvtár számára beszolgáltatandó köteles példány felől intézkedik. A Vegyesek közt van a stereotípiá történetére vonatkozó rövid közlemény és a japáni könyvtárak ismertetése. A **VIII. évfolyam 1. számában** (1898 január) a modern nyomdászati ornamentikáról olvasható közlemény, a **2. számban** (1898 február) pedig *Faragó* az 1840-diki pozsonyi nyomdász ünnepségre vonatkozó adatokat közöl.

Az **Irodalomtörténeti Közlemények VIII. évfolyamának IV. füzete** a következő tartalommal jelent meg: *dr. Illésy János*: